

Nistelrode.

Den 9^{den} Augustus 1898 bezocht ik deze gemeente. Ik reed van het station Oss over Heesch naar Nistelrode; van daar naar Uden, waar ik zeer goed ontbeet in het hôtel van Fernwezen; van daar naar Broekel; vervolgens naar Eyp, en van daar weer naar het station te Teghel.

Op de grens van Heesch en Nistelrode vond ik een eere-wacht, die, doordat ik een weinig te vroeg kwam, nog niet geheel compleet was. Deze bracht mij naar het gemeentehuis, waar ik het Dagelijksch bestuur vond. De burgemeester (heel buiten adem van het loopen, om voor mij op het gemeentehuis te zijn) hield een toespraak.

Op mijne audiëntie verschenen pastoor (van Ulfst) en kapelaan. - Ik liet het schoolhoofd komen, om hem te bedanken voor de moeite, welke hij zich met de kinderen (de jongens van zijn school en de meisjes van de zusters), gegeven had, om hen versjes te leeren, die zij aan het gemeentehuis kwamen zingen. - Ook den directeur der harmonie (een broer van den burgemeester) liet ik boven komen, om mijn dank voor de serenade in ontvangst te nemen. -

De burgemeester, ingezet en door geboorte van Nistelrode, begon als klerk van den ontvanger (zijn vader); later werd hij secretaris van de gemeente en in 1885 burgemeester. Het kwam mij voor, dat de verhouding tus-schen den burgemeester en de wethouders zeer goed was.

De wethouders waren eenvoudige boeren; naar het mij voorkwam geschikte menschen. -

Nistelrode, als gemeente door zijne eigendommen vrij welvarende, heeft doodarme bewoners. Toen de gemeente inculte gronden aan de markt bracht, hebben de ingezetenen die gronden tegen elkaar opgejaagd, en die veel te duur gekocht! Daardoor wordt het feit verklaard, dat er geen niet-ingezetenen zijn, die eigendommen in Nistelrode hebben. - Nu het den boeren in het algemeen slecht gaat, gaat het die in Nistelrode op-perlecht. De pastoor vertelde mij, dat het dikwijls voorkwam, dat de boeren dikwijls geen geld hadden om most te koopen; dat zij, om zich dat te verschaffen, dikwijls

Nistelrode.

de wijls bij op een erfhuis eene koe kochten voor bijv. f 30.-, te betalen over een jaar; dat zij dan na een paar dagen diezelfde koe verkochten voor f 100.-. Op die manier betalen zij dus 30% voor hun geld. - De oprichting van een boer. rentebank was dan ook een groot geluk.

Het ambestuur had groote moeite om te bedelen; ver. leden jaar had het f 1000.- kapitaal ingeteerd. -

Ondertijd had het ambestuur aan de arme menschen het weven geleerd; nu het de handwevers slecht gaat, waren er geen wevers meer, en was alles weer boer.

In daghuur werd 3 winters f 0.60, 3 zomers f 0.80 betaald; veel volk gaat in Duitschland boerenwerk doen. -

De jacht van de gemeente-eigendommen (± 900 fl. A.) is verpacht ten bate van den arme, zonder dat daarvan iets uit de gemeenter rekening blijft; ik wels de heeren op het onregelmatige van dezen toestand.

Administratie van den ontvanger. Blijkens het groot. boek was het vergunningsrecht op 28 en 30 April be. saald; het was echter eerst op 26 albei geboekt.

Administratie ter secretarie. Eene verordening op de afkondiging, als bedoeld in art: 172 Gemeentewet, kan niet worden vertoond. - De inkwartieringslijst wordt niet geregeld herzien. - Er is geen register van beschikkingen van B. en W. volgens de hinderwet; evenmin een register van aangiften door steehouwers; ook ontbrak een register van aangiften bij den burger, meester ontbent Nederlander schap.

Verhuizing binnen de gemeente wordt in het bevol. kingsregister niet regelmatig bijgewerkt; de drie laatste kolommen van het register van aangifte van vestiging zijn niet ingevuld.

In de akten van den burgerlijken stand zijn de witte vakken niet aangevuld.

Den 17 April 1903 kwam ik weer in Nistelrode; ik reed van uit Oef er met een rijtuig heen. -

Op het raadhuis vond ik den burgemeester met zijne werkhouders. Zij deelden mij mede, dat hervelling de laatste jaren nog al terugging in aantal, deels door verhuil, deels door sterfgevallen van typhus en difterie.

Nistelrode.

Opdringen trouwen komt jaarlijks een of twee keer voor. In het laatste jaar werden drie onwettige kinderen geboren, waarvan twee bij dochters (gesusters) van een vroeten baer.

Raadsleden waren vijf jaard verdeeld over de gemeente: 2 in Voss. stenhoch, 2 op Delst-Klenzel, 2 aan de andere zijde van de kan (op den weg naar Fleisch) en 1 op Kantje. - Op hoerbrach staan slechts 10 Raaderijen, ^{daar} geen eigen raadslid. - Igeen ruzie bij verkiezingen.

Meis van de daver is juist in gebruik genomen; slaat selucius teemover het raadhuis; de bouwploaats kostte # f 1000; het huis f 4000.

De school van hoerbrach staat onder Dintber; kost van Nistelrode ± 20%

" " " " Voerlenboch " " Nistelrode; " " " " ± 50%
Meis van de Voerlenboch gaen naar de openbare school aldaar; meis van de Nistelrode gaen naar het hiefdelucis. - Schoolverzuim komt bijna niet voor; ook van de leerplichtwet was dat het oemal. -

De gemeente heeft veel eigendommen (Post hl. A.) met een heel partij slecht demrenhout. Als de mast 2 1/2 jr oud is, doen is de groei er uit; de stam wordt nog met een beetje zuwaarder, maar de lencron wordt plak, door dat de boom niet meer in denofte groeit. - Op veel plaatsen zit er een dikke oerbank in den grond; op veel andere plaatsen zware spintlagen.

De waterleiding genarand heigraanf in het Brach wordt door Fleisch (Marinkens Vinhel) slecht oegreugd.

De omentweldwachter - een oepensionneerd O. J. militair - is sinds ruim 20 jaren in dienst; men is over hem zeer tevreden. -

De kerker van de behaefte lbaat is niet raadkeuning; er wonen zier 15 huishoudens in armenwoning, en betalen geen huur. -

Een zerkhof-menschen werken 's zomers in Duitschland, en verdienen daar f 2. en meer daag; dese komen 's winters meer tehuis. - Er zijn drie huishoudens in Duitschland; dese menschen komen goed vooruit. -

Zuig lieden werken op de esportfabriek in Oef, en verdienen daar f 7 in de week; zij gaen daagelijks met een hondentor heen en weer. Ongeveer 15 menschen verdienen hun brood op de leunbrach stof. fabriek van loemen en schoenmakers te llden. Ze hebben daar zeer zwaar werk. - Verder werken de arbeiders bij de heeren, en verdienen f 0.40 tot f 1.- met de kost.

Boerenbank werkhopening; er is f 2.000 ingeleed; daarvan wordt 2. 1/2% renten betaald. Zij, die dit geld leenen, betalen 4%; heeft

Nistelrode.

men geld over, dan gaat het naar de centrale bank te Londen tegen $3\frac{3}{4}\%$

De vader van den burgemeester was gemeente ontvanger van Nistelrode; hij was tevens schoenmaker en leerlooier. Burgemeester kwam als jonger van 15 jr als leerling op de secretaris; hij werd later secretaris en insd. burgemeester. — Burgemeester heeft een ruwe huishouden, 10 kinderen; hij boert en verkoopt paard en rijtuig, o. a. aan den dokter. Zou daarin ook de overtuiging kunnen liggen van het drijven van Nistelrode, om een rijtuig dokter te hebben? — Deze dokter krijgt f 200, waarvan vijf in Provincie f 600 betalen, 200 dat Nistelrode daarvoor f 1000 uitgift; de gemeente betaalt hem bovendien een huis, waarvan de dokter huur betaalt, ik weet f 400. —

Een broer van den burgemeester is nog schoenmaker; hij werkt met knecht! — Een andere broer is een gewone boer. —

De burgemeester ken mij, in zijn carrière van optreden, slecht bevallen; slaperig, indolent, soms brutaal, een complex van verkeerde eigenschappen gaf hij te zien. — Of de ziekte, welke hij pas doorstaan had, en welke hem opzekerende een groot gedeelte van den winter dwang in huis te blijven, daarvoor de oorzaak moet buiten, dan wel of hij altijd zoo is, weet ik niet. Zijn beste welkouders — vooral de oude van Dijk uit Vordenbosch, maakten een vrij wat beteren indruk. —

Ziest toen ik zeer zwaar was, keurde ze aan met een versak, om de steenen allerlei plannen tot verharving van wegen tusschen Duitler - Vordenbosch - Hden, en Duitler - Nistelrode - hoestrecht. — De provincie maakt dan het onderhoud van die wegen op zich nemen.

Ik heb de slaven gerespect, doch daar wel niet veel haas op zou zijn, maar dat ze het nijverheidsbonden raken aan de slaven: vragen staat vrij, en wijzen daarop.

De administratie der secretaris liet veel te wensen over; met vele opmerkingen, door mij in edgd gemaakt (schriftelijk gemaakt) was geen rekening gehouden; Blijh. Baar heeft de burgemeester - secretaris later ook heel groot schuld.

Den 21 April 1906 kwam ik weer in de gemeente. Ik ging per open

Nistelrode.

naar Dof, en van daar per bus rijtuig naar Nistelrode; vervolgens beocht ik nog Luffen en Huland, van welke laatste gemeente ik per trein naar den Wdsch terugkeerde.

Ik verleende auditie aan Dr van Binsbergen, oogenschijnlijk een geschikt man. Hij studeerde in Amsterdam, was co-assis deud van het Theologisch Instituut Aldaar en trouwde met een repleegster aan dat gasthuis. — Hoewel hij protestant is, wordt hij in Nistelrode op de handen gedragen; naar men mij zeide is hij een liefvriend van den pastoor.

Van Binsbergen kreeg van den pastoor een huis ^{brenger en furen} met twee zebou; naar het schijnt, heeft hij daarmee verrassende resultaten bereikt. — Ik constateerde, dat hij een groot deel van de voer, den, die op zijn polikliniek kwamen om zich door hem te laten behandelen. — Hij klaagde, dat de menschen zoo slecht behaalden; hoewel hij zeer vhatig bekende, kwamen zijne rekening niet binnen, en werd zijn blek zwaar. — De gemeente betaalde voor hem een huis van ± f 10.000; daarvoor betaalt hij 4% der stichtingskosten + f 200; in het geheel dus f 600. — Hij heeft dus vijf wonen + f 800 (f 600 van Nijh + provincie); bovendien om het andere jaar f 400 van de sch, alwaar hij, met Dr ^{Stol} uit Osch, om het andere jaar met de armenproefte belast is. — Hij kon mij geene goede verklaring geven van de omstandigheid, dat er in 1905 op 61 overleden 119 gestorven waren aan een onbekende ziekte, terwijl er slechts 3 gestorven waren zonder geneeskundige behandeling (Dr Walkerling had mij die opgave verstrekt).

De eerste jaren had Dr v. Binsbergen zich bij zijn praktijk bediend van het rijtuig van den burgemeester; sinds twee jaren had hij een fiets genomen en reed niet meer met den burgemeester; dese had daarop zijn rijtuig afgeschaft.

Van N. en W. vernam ik, dat een dochter van den veldwachter van der Heyden in der tijd gedient had bij notaris van Hens in Berlicum; zij was van daaruit getrouwd met een broeder van de vrouw van genoemden notaris, een zekeren heer Huré; ze waren erot gaan wonen in Haren en hadden daar een café gehouden, waarna waren ze naar Hden gegaan en hadden daar gewoond in een huis van Dr van Dijk; Huré had toen gebracht met te reizen in sigaren den kost te verdienen; hij maakte veel misbruik van drank, en stierf voor enkele maanden, zijne weduwe met 2 kleine kinderen (2 en

Nistelrode.

4 jr) achterlatende. Die kinderen zijn thans ten huize van den veldwachter (hun opvoeder). De weduwe Elvée maakte kennis met notaris Thuymanus de Klerckenbeek; naar zij leuvert, zal Thuymanus haar de volgnote meenand heeren (als wanneer haar overleden echtgenoot bleef 300 daanen dood is). Middelerwyl zou zij thans zijn ten huize van familie van notaris Thuymanus in Antwerpen. M. en W. wisten mij te vertellen, dat zij van tijd tot tijd met Thuymanus op reis gingen; zoo waren ze samen naar Parijs geweest, dat wel kleine kledten, o. a. naar den Kelder. Op een van die kledten was een jongere zuster van de weduwe, Francisca, ook meezeggen!

Van M. en W. verzocht de jaarlijkse qualificatie van den veldwachter (f. 75.) bij diens bevelen te loopen.

Den 14 Maart 1910 kwam ik weer in Nistelrode; ik was te voren in Nederland en in Luffen geweest; te Luffen nam ik later den trein naar den Bosch.

Op verzoek van v. Dijk deed ik erg mijn best om de heeren te overtuigen van het nut van het woord, wanneer men zich in contact stelt met het Staatsbosbeheer, om te komen tot een ontginning met ^{financiële} steun van het Rijk, van de heere beide gronden. Ik geloof, dat de heeren goede ooren hadden naar mijn betoog.

Er worden thans weer meer schapen gehouden, dan het voor eenige jaren terug; thans hebben 15 boeren een kudde schapen.

Men wil op kosten van gemeente een vast rijwielpad aanleggen naar Duzel en naar Vorstenbosch; dan zijn de kosten ten laste van de gemeente alleen; de provincie wilde men er niet bij hebben.

Voornamelijk aangelegden op het aanleggen van een register, ten einde de details over de exploitatie der gemeente-lijke bezittingen te kunnen nalven.

Men heeft thans gemeenschapsdijk met Klesch, de waterleidingen; als men dat blijft doen, geloof ik, dat alle waterke. nu dan overvloedig zal zijn.

De f. 75 qualificatie zijn bij het frachement van den veldwachter gelegd. — Diens dochter, de wed. Elvée, bleef ongehuwd; zij zou thans met hare twee kinderen, in Berlicum wonen.

Nistelrode.

Den 20 Juni 1915 bezocht ik per auto de gemeente Nistelrode; denzelfden dag kwam ik in Luffen.

Wethouder van Dijk is niet aanwezig; hij is ziek. —

Voor 30 of 40 jaren waren de meeste inwoners van Nistelrode ^{vroeg} boeren; eerst sinds dien zijn ze gaan boeren. Die menschen konden van huis uit het boerenbedrijf niet voldoende; ze waren ook niet voldoende kapitaal krachtig. — Van daar, dat er in Nistelrode bijna geen goed gronden boeren zijn.

Er is juist een landbouwcursus geïndigeerd, gegeven door Mees, schoolhoofd te Klesch. — De blaarkopsteling was zeer voldoende; de tweejarige cursus begon met 25 leerlingen, en eindigde met gelijk getal; veel leerlingen waren 30 jr, zelfs ouder.

Gemeentebestuur valt er niet veel voor om zelf te ontginnen; vooral niet tot bosch. — Ziet er meer veld in, om gronden op langere termijn te verkopen; zou ook wel gaarne tegen redelijken prijs willen verkopen. — Blijft nog niet kunnen besluiten, om te contracteren met Staatsbosbeheer; is bezig in de laatste pleide 32. A. te ontginnen; men kan dan den oorlog geen kunstmet — ook geen lepinen-krijgen. — Bijk geraden, om alles wat men deed, uit voering en nauwkeurig te beschrijven. —

Bij M. en W. onderstund een verslag van Dr van Vinsbergen, om inrichting van een telefoon kantoor. — Men W. zijn er niet tegen, wanneer voor de zijde van den Waerenband ^{van de} (2) boeren leenbanken eenige belangstelling blijft, door betaling van een kleine jaarlijkse bijdrage, bij f. 5.

Totaal getal schapen in de gemeente neemt toe: er zullen thans ± 20 kudden zijn.

Waterleidingen rischen bij voortdurende veel zorg; als het water ontbrekt half Maart niet van het land is, dan groeit er weinig; als einde Augustus of begin September ten gevolge van hevige stortregen het land drie dagen onder water staat, dan is alles (einet-haver-ens) verrot of bedorven.

Nistelrode.

Den 14 Juli 1919 bezocht ik per auto van uit den Bosch de gemeenten Lith. Lithoyen en Nistelrode. De zoon van burgemeester van de Ven heeft ander half jaar ter secretarie van Hden gewerkt; hij is thans ter secretarie van Nistelrode teruggekeerd, blijfbaar in de hoop over een pr jr zijn vader op te volgen als burgemeester - secretaris. - v.d. Ven is bijna 63 ten uit over 2 jr met pensioen gaan.

De kunstweg Vorstbusch-Dinther staat wel op de kaart als kunstweg getekend, maar is in werke. Lijkheid nog handmatig. - Men zou Doosbroek en Vorstbusch ook gaarne een harden weg geven, maar men heeft geen geld.

Voor staatsboschbeheer voelt men niets; de grootste heide ± 150 hl. A. is te goed voor boschcultuur; men tracht die aan percelen op langere termijn als boerderij te verpachten; op het oogenblik zijn drie aanvragen voor te samen 40 hl. A. in behandeling; twee boerderijen - waarop de pachters zelve de huizen stimmerden - werden reeds op die manier opgericht.

Nog geen telefoorkaantoor; in Nistelrode zou de zaak wel in orde zijn gekomen; maar Fleesch wilde niet medewerken; en dat was toch noodzakelijk, om verbinding met Oxf de kunnin krijgen.

Van gelegenheid had het ontvangen van landbouw- en tuinbouwonderwijs wordt alreeds gebruik gemaakt. Kraeffen, Leeraar H H L O Hden heeft de teinbouwakte bij administreat in Nistelrode een praefstun van ± 1 hl. A., die de onkosten dekt, en veel nut sticht.

De opbrengst van de jaekt op de gemeente grond (190) vleit niet in de gemeentekas, maar is voor den arme.

Van de stoommel fabriek wordt de melk verwerkt van 650 koeien; allen uit de gemeente Nistelrode.

Den 10 Juni 1922 bezocht ik van uit den Bosch de gemeenten Nistelrode en Deryhem. De jonge Burgemeester valt mij niet mede. Op

Nistelrode.

de secretarie ziet beter beurtig uit; een groote rommel. Als daar eens alles behoorlijk werd opgeredend, zou men een zeer nuttigen arbeid verrichten, waarvan men later veel gemak en voordeel zou ondervinden. v.d. Ven is van goeden wil; hij belooft alles; ook dat hij een uitgebreide boekhouding van het gemeentelijk bezit zal aanleggen, en die vóór 1 Januari 1923 aan mij ter inzage zal zenden. - Ik vees, dat van al die mooie beloften niet veel zal komen; hij werkt alreeds op de secretarie van Nistelrode, met uitzondering van 1½ jr. die hij op de secretarie te Hden zat. Hij had een slechte leerschool. Het zal hem ongetwijfeld buitengewoon veel moeite kosten, met denouden sleur te breken! -

Het Rijkspremie werden 5 boerenwoningen opgeboord.

Drie nieuwe Raadsleden; een middenstander; geen partijchappen in den Raad.

75% der boeren wonen op hun eigen; van dese zullen 50% hunne boerderij onbelast hebben.

Er zullen thans elf boeren zijn, die schaaphouder zijn en een koeade bezitten.

Er worden veel varkens gefokt; de prijs is hoog. De praefstun van Kraeffen, Leeraar H H L O Hden gaat niet best; zal wel moeten verdwijnen.

Distributiebedrijf levensmiddelen is geheel afgevoerd; zal f 15.00 gekost hebben.

Er is thans een kerk.

Men is nog steeds daende om harde wegen te krijgen; thans is een plan in de maak voor een kunstweg Veghel, Vorstbusch, Doosbroek, Vinkeel-Nijlenburg.

Gemeente is bezig een electriciteitsnet te bouwen; zal f 24.000 kosten; 60 cent licht, 25 cent kracht; nog maar 50 aansluitingen voor licht en 1 voor kracht; zal voor de gemeente veel geen voordelig zaakje worden.

De hoofdwaterleidingen zijn goed in orde; zoo wel de Leygraaf bij Vorstbusch, als de Wetering de voornaamste watergang voor de verdere gemeente.

Nistelrode.

Tegen boschbrand is men niet verzekerd, niet...
geblaannde men 300 hl. A. bosch heeft; dat zou
± 500 per jaar kosten.

Stoommullfabriek gaat goed; ^{daarop} rust 200 goed als geen
schuld meer. Men laat de leden vrij om de mull te gebrui-
ken voor kalveren te mesten. ~~Men kan~~ Men kan laat
dalen, omdat de fabriek geen schuld ~~meer~~ meer heeft;
anders zou dat onmogelijk zijn.

Den 27 juni 1920 kwam ik weer in Nistelrode.

Er is geen kievereeniging, die zich met de gemeenteraad
verkiezingen bemoeit; het is voor de kiezers daardoor
moeilijk om tot overeenstemming te komen, en moet dan
de stembis beslissen. Verscheidene partijchappen zijn er
in de gemeente niet.

Burgemeester v. d. En deelde mij mede, dat hij trouw
plannen had; het is te hopen, dat die doorgaan, ten de
men dan eindelijk wat tot rust komt.

Het electriciteitsbedrijf werd gedurende vijf jaren
door de Buem geëxploiteerd. Den 1 October 1920 nam
gemeente de exploitatie weer zelve ter hand, en benoemde
den bedrijfschef uit Hden tot administrateur op een
jaarwedde van 500. Volgens W. en W. zou de exploi-
tatie niets te wensen over beten, en alles uitstekend
marcheeren.

De inculde gronden zijn thans alle ontgonnen; men
heeft 500 hl. A. boschen. — Men deed alles zonder de hulp
van het staats boschbedrijf.

Om de konijnen baas te kunnen blijven, wordt de
jacht van jaar tot jaar verpacht.

Een waferschade; de Seygraaf wordt door Hden ge-
reiverd; de daarop vallende kosten, ± 200. per jaar
worden dan aan Hden terug betaald.

En deel van Nistelrode lost het water naar de
Mebering, die onder Heersch, op de grens van Nistel-
rode, begint.

Men is weer druk in de weer, om Vorstembasch aan
een hander weg te helpen; een directe verbinding

Nistelrode

Vorstembasch - Veghel moet het nu worden; het plan
kost 55.000. — Nistelrode wil daarvoor 25.000 betalen;
Veghel vindt dat veel te weinig, nietgeenst aan de het groote
gedelte op Veghel's grondgebied ligt. Ik vrees, dat men niet
tot overeenstemming zal komen. De groote moeilijkheid
zit daar in, dat de bewoners van Vorstembasch een weg
krijgen naar Veghel, dus naar een andere gemeente. Het
wijkt Nistelrode zelf er heel geen profijt van heeft.